

Λίγες μέρες αργότερα η ίδια ενάγουσα επανήλθε με νέα αγωγή στη Δημογεροντία (δεύτερη εγγραφή) ζητώντας να υποχρεωθεί ο σύζυγός της στην απόδοση της πρόγαμης δωρεάς και του «τραχώματος», ως πρόσθετη εξασφάλιση της προίκας της που αυτός εξακολουθούσε να παρακρατεί. Κατά τη συζήτηση στις 19 Ιανουαρίου 1892 ο εναγόμενος σύζυγος ισχυρίστηκε ότι η σύζυγός του έπασχε από επιληψία πριν από το γάμο, γεγονός που δολίως του απέκρυψαν οι γονείς της. Ωστόσο, παρόλο που αρχικά αρνήθηκε, στη συνέχεια δέχτηκε να αποδώσει το «τράχωμα» ποσού 38 οθωμανικών λιρών¹⁵.

ὑπό ἡμερομηνίαν 2 Ἰανουαρίου /8 καὶ ἀριθ. πρωτ. 1 δι' ἧς ἐξαιτεῖται καὶ αὐδὶς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς /9 προικός της εὐρισκομένης εἰσέτι εἰς χεῖρας τοῦ συζύγου της Κώτσιου Σμή-/10 λίου μόνην ἀσφαλῆ περιουσίαν κεκτημένου τὴν ἐν Σαρῇ Πάσχου μαχαλᾶ /11 ιδιόκτητον οἰκίαν του, τὴν ὁποίαν ἐνδεχόμενον μέχρι τῆς ἀποπερα-/12 τώσεως τῆς διαδικασίας αὐτῶν ἵνα ἐκποιήσῃ καὶ καταχρασθῇ τὴν /13 προῖκα της, ἐφ' ᾧ καὶ κηρύττει κατὰσχέσιν ἐπ' αὐτῆς παρακαλοῦσα /14 σύναμα, ἵνα αὕτη διαβιβασθῇ τῇ ἐπιτοπίῳ πολιτικῇ ἀρχῇ διὰ τὰ /15 περαιτέρω. Ἰκανῆς δέ συζητήσεως γενομένης ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου /16 καὶ τῶν ἀξιώσεων αὐτῆς συμφώνως τῷ νόμῳ εὐλόγων θεωρηθησῶν, ἐνε-/17 κρίθη, ἵνα δοθῇ τακρίριον καὶ διενεργηθῇ παρὰ τῇ πολιτικῇ ἀρ-/18 χῇ συντηρητικῇ κατάσχεσις πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς προικός της ὡσαύτως/19 ἀνεγνώσθη ἀναφορὰ τῆς.../20 .../21... /22... /23... μεθ' ὅ καὶ διαλύεται ἡ συνεδρία./24 Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης Κωνστάντιος, Παναγιώτης Δ. Ρεπανᾶ/25 Χριστόδουλος Τιτέλλη/26 Ἰωάννης Αργ. Βούρκα Γεώργιος Ν. Τσιμηνάκη/27 Ἐμμ. Στεργίου Χαρίσιος Γ. Καψοκούλου/28 Δημήτριος Καραγκούνη Κωτούλης Πολυζούλη/29».

15. Στο (δεύτερο) πρακτικό της 19.1.1892 του κώδ. 42 αναφέρεται: «Ἐν Κοζάνῃ σήμερον τὴν δεκάτην ἐνάτην τοῦ μηνός Ἰανουαρίου/1 τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἐνενηκοστοῦ δευτέρου ἔτους ἡμέραν δέ τῆς ἐβδο-/2 μάδος Κυριακὴν καὶ ὥραν δεκάτην μετὰ μεσημβρίαν συνήλθεν ἡ δη-/3 μογεροντία ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Α. Σεβασμιότητος τοῦ Μητροπολίτου/4 Σερβίων καὶ Κοζάνης Κυρίου Κωνσταντίου εἰς ἑκτακτον συνεδρίαν ἐν τῇ/5 ἐπὶ τούτῳ ὠρισμένη αἰθούσῃ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ πρῶτον μεν/6 ἀνεγνώσθησαν καὶ ἐπεκυρώθησαν τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης συνε-/7 δρίας, εἶτα δέ παρέστη καὶ αὐδὶς ὁ Ἀθανάσιος Κουτσουσίμος, /8 ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς θυγατρὸς του δυνάμει τακτικοῦ πληρεξουσίου /9 ἐγγράφου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 17 Ἰανουαρίου καὶ ἀριθ. πρωτ. 253 κ(αί) δι' /10 ἀναφορᾶς αὐτοῦ ἐξέδθηκεν ὅτι τῆς διενεργηθείσης προσωρινῆς κατα-/11 σχέσεως μὴ ἐπαρκούσης, ἅτε ἐπίτυνας μόνον ἡμέρας ἰσχύουσας /12 τοῦ δέ γαμβροῦ αὐτοῦ ἐκ παντός τρόπου καταγινομένου ἵνα ἡ ιδιό-/13 κτητος αὐτοῦ οἰκία κ(αί) μόνη ἀσφαλῆς περιουσία του μεταγραφῇ ἐπ' /14 ὀνόματι τῆς μητρὸς του δέον ἵνα συμφώνως τῷ νόμῳ ἐκδοθῇ ἀπό-/15 φασις καταδικάζουσα τὸν γαμβρόν αὐτοῦ Κώτσιον Σμήλιον εἰς /16 τὴν ἀπότισιν τοῦ τραχώματος καὶ τῆς πρό γάμου δωρεᾶς πα-/17 ραστάς δε καὶ ὁ ἐναγόμενος ἔλεξεν ὅτι τῆς συζύγου του καὶ πρό τοῦ γά-/18 μου πασχούσης ἐκ τοῦ πάθους τῆς ἐπιληψίας οἱ γονεῖς αὐτῆς προ-/19 γνωρίζοντες τὴν ἐμπαθῇ αὐτῆς κατὰστάσιν ἔπρεπεν ἵνα μὴ ἐκ-/20 δώσωσιν αὐτὴν εἰς γάμον, διό κατ' ἀρχὰς ἠρνήθη τὴν ἀπότισιν ὅλο-/21 κλήρου τοῦ τραχώματος ἀνερχομένου εἰς τριάκοντα καὶ ὀκτὼ λίρας /22 ὀθωμ. εἶτα δέ παρεδέξατο, ἵνα ἀποδώσῃ τοῦτο παρουσιάζων ἀξιόχρεον /23 ἐγγυητὴν διὰ τοῦτο ὡσαύτως ἀνεγνώσθη ἀναφορὰ τοῦ.../24... /25... 33/ Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης Κωνστάντιος/ 34 Ἰωάννης Αργ. Βούρκα/35 Παναγιώτης Δ. Ρεπανᾶ/36 Χαρίσιος Γ.

Από τις δύο παραπάνω εγγραφές είναι προφανές ότι το 1892 λειτουργούσε στην κοινότητα Κοζάνης Δημογεροντία με αρμοδιότητες δικαστικής φύσης¹⁶ και ειδικότερα επίλυσης «υλικών διαφορών»¹⁷ οικογενειακού δικαίου. Δεν είναι γνωστό από πότε ακριβώς το κοινοτικό αυτό όργανο άρχισε να ασκεί τέτοιες δικαιοδοσίες. Αν μάλιστα λάβουμε υπόψη ότι ο Κανονισμός της κοινότητας, ο οποίος θεωρητικά τουλάχιστον θα ρύθμιζε τέτοιου είδους ζητήματα, συντάχθηκε τρία χρόνια αργότερα (1895), εύλογα ανακύπτει ένα βασικό ερώτημα: Πού δεμελιωνόταν αυτή η αρμοδιότητα της Δημογεροντίας; Η μνεία στο πρώτο πρακτικό ότι το όργανο αυτό χορήγησε βεβαίωση για τη διενέργεια συντηρητικής

Καφοκούλου /37 Έμμ. Στεργίου/38 Γεώργιος Ν. Τσιμηνάκη/39 Δημήτριος Α. Χασάπη /40 Κωτούλης Πολυζούλη/41 ».

16. Οι αρμοδιότητες αυτές διαφαίνονται από την έγκριση της Δημογεροντίας να διενεργηθεί συντηρητική κατάσχεση και τη χορήγηση της αναγκαίας βεβαίωσης στην ενάγουσα σύζυγο (βλ. στο πρώτο πρακτικό, παραπάνω σημ. 14). Η συντηρητική κατάσχεση προβλεπόταν στα άρθρα 271 επ. της οθωμανικής Πολιτικής Δικονομίας (1879) και διακρινόταν από την αναγκαστική εκτέλεση των αποφάσεων είτε με προσωπική κράτηση του οφειλέτη είτε με κατάσχεση και εκποίηση (πλειστηριασμό) της κινητής ή ακίνητης περιουσίας του, ρυθμιζόμενη από το νόμο «περί εκτελέσεως» (1879) (βλ. *Οθωμανικοί δικαστικοί νόμοι*, σελ. 98 επ., 145 επ.). Από τις ελάχιστες πληροφορίες που μας παρέχει το πρώτο πρακτικό της 10.1.1892 προκύπτει ότι η συντηρητική κατάσχεση επιβλήθηκε από τη Δημογεροντία ως ασφαλιστικό μέτρο με σκοπό να δεσμευτεί η οικία του συζύγου, να αποτραπεί ο κίνδυνος μελλοντικής αφερεγγυότητάς του ως προς την επιστροφή της προίκας και να εξασφαλιστεί ενδεχόμενη μελλοντική ικανοποίηση της αξίωσης της ενάγουσας με αναγκαστική κατάσχεση. Το «τακρίριον» (βεβαίωση) που χορήγησε η Δημογεροντία φαίνεται ότι αποτελούσε το αναγκαίο τυπικό στοιχείο για να προχωρήσει η συντηρητική κατάσχεση, με προσκόμισή του στον αρμόδιο υπάλληλο του (οθωμανικού) κτηματολογίου και σχετική σημείωση στα οικεία βιβλία, προφανώς για λόγους απογραφής, δημοσιότητας και εξασφάλισης των συναλλαγών καθώς αφορούσε σε ακίνητο. Η υποβολή του σχετικού αιτήματος στη Δημογεροντία με «αναφορά» (αγωγή) και η μνεία στο πρακτικό περί «*ικανής δέ συζητήσεως γενομένης επί του αντικειμένου τούτου καί των αξιώσεων αυτής συμφώνως τῷ νόμῳ εὐλόγων θεωρηθησῶν*» μας επιτρέπει να εκτιμήσουμε ότι προηγήθηκε μια κατ' ουσίαν έρευνα για το σύννομο της αξίωσης της συζύγου. Το στοιχείο αυτό συνηγορεί στην υπόθεση ότι η επιβολή της συντηρητικής κατάσχεσης προϋπέθετε την έκδοση σχετικής απόφασης από αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο και ότι η έγκριση της Δημογεροντίας για διενέργειά της αποτελεί ένδειξη άσκησης εξουσίας δικαστικής φύσης. Πρβλ. Λυδίας Παπαρρήγα-Αρτεμιάδη, «Η αναγκαστική εκτέλεση για την ικανοποίηση ιδιωτικών χρηματικών απαιτήσεων - Περιπτώσεις από τα μεταβυζαντινά έγγραφα του νησιωτικού χώρου του Αιγαίου (1600-1821)», *ΕΚΕΙΕΔ* 34 (1998), σελ. 133-137, 147 (68), 174-175. Για τον όρο «τακρίριον», ως νομικό όρο, σχετιζόμενο με τις «*περί ιδιωτικών απαιτήσεων εγγράφους διακοινώσεις... και των πνευματικών αρχηγών των διαφόρων δρασκευμάτων*», βλ. *Οθωμανικοί δικαστικοί νόμοι*, σελ. 16, 17 [1].

17. Για τον όρο «υλικές διαφορές», βλ. Μ.Γ. Θεοτοκά, ό.π., σελ. 6, καθώς και παραπάνω σημ. 3.